

Voorstel voor aanpak pesten

Door Jeroen F.M. van Leeuwen en Alex A. Weller

Email: jfmvanleeuwen@xs4all.nl

Inleiding

Pesten is een groot probleem. Niet alleen voor de betrokkenen, maar ook voor de maatschappij als een geheel. In dit voorstel zal nader worden ingegaan op de redenen hiervan, en eveneens op de noodzaak hier iets aan te doen.

Tevens wordt de huidige aanpak besproken, en maatregelen voorgesteld om een goede bestrijding van pesten te realiseren.

Wat is de impact van pesten

Pesten kan het leven van de slachtoffers danig beïnvloeden. Constant het buitenbeentje zijn, geduwd worden, of geslagen, uitgescholden worden, of genegeerd, alle vormen van pesten kunnen ernstige traumatiserende effecten hebben. Naar gelang de ernst van het pesten variëren de gevolgen van lichte depressie tot slechte studieresultaten, van het missen van sociale vaardigheden tot zelfmoord.

Maar pesten beïnvloedt ook het leven van de dader, ook hier zullen sociale vaardigheden achterblijven, ook voor hen zal de levenskwaliteit minder zijn. De daders van pesten doen dit vaak niet zomaar. Veelal kan pestgedrag als compensatiegedrag gezien worden. De daders hebben het thuis slecht, of voelen zich om een andere reden tekort gedaan.

De derde groep die met pesten te maken heeft is de groep omstanders. Diegenen die wel zien dat er gepest wordt, maar niet kunnen of durven ingrijpen. Dit roept gevoelens van onmacht bij hen op, gevoelens die eveneens desastreuze gevolgen kunnen hebben.

Waarom pesten bestrijden

Het probleem van pesten wordt vaak onderschat, vandaar de onder het vorige kopje beschreven effecten van pesten. Deze geven aan dat dit niet 'iets kleins' is. Dat er wel degelijk aandacht aan besteed moet worden, omdat het probleem niet zomaar over waait

Bovendien zijn er problemen in de actualiteit die direct verbonden zijn met pesten: "zinloos geweld" is hier een duidelijk voorbeeld van. Het is immers in veel gevallen niets anders dan "pesten onder volwassenen". Door het probleem bij de bron aan te pakken kan dit beter worden bestreden.

Ook financieel economisch blijkt pesten toch voor een fikse schadepost te zorgen. Studievertraging, depressiviteit, zelfmoorden, medicijngebruik, derving van belastinggelden. Al deze dingen leveren een behoorlijke belasting op financieel economisch gebied.

Wat is de stand van zaken

(citaten en gegevens afkomstig uit Parlanto dossier 29240 nr.1)

In de afgelopen jaren is er, gelukkig, steeds meer aandacht voor pesten, en de gevolgen hiervan. Er wordt dan ook meer dan voorheen gestreefd naar een goede aanpak hiervan. Helaas laat de uitvoering van dit streven veel te wensen over. De maatregelen zijn optioneel, de controle ondermaats en de conclusies verbonden aan deze controles rondom beschamend. Het is dan ook diep treurig dat nieuw beleid wordt gebaseerd op deze zeer slechte conclusies.

Uit onderzoek blijkt dat op het primair onderwijs 2,6% van de leerlingen de veiligheidsbeleving op school zeer laag beoordeelt. Dit onveilige gevoel wordt grotendeels veroorzaakt door pestgedrag.

“Het betreft hier echter een kleine groep. Het algemene beeld dat naar voren komt is uitermate positief en geeft aan dat de meeste kinderen zich volledig veilig voelen op de basisschool.” Is dan ook een conclusie die bestreden moet worden. Door deze conclusie lijkt het wel of de onderzoekers de aard van de problematiek niet geheel doorzien..

Immers, 2,6% komt wel neer op ongeveer een leerling per klas. Juist hier moet aandacht aan besteed worden, want achter deze 2,6% gaan drama's en trauma's schuil.

Het feit dat ergens anders in het onderzoek wordt gezegd “Deze problematiek vraagt om structurele aandacht” maakt het allemaal niet duidelijker. Toch is het juist deze bewering die meer gewicht moet worden toegekend dan de simpele verwaarlozing van ‘slechts’ 2,6%.

Uit een ander onderzoek blijkt dat in het voortgezet onderwijs 15% van de leerlingen zich onveilig voelt. De vraag die zich dan opwerpt is hoe het kan dat dit zoveel groter is. Hier wordt echter geen aandacht aan besteed. Een mogelijke verklaring is dat door de opzet van het onderzoek de onveiligheid in het voortgezet onderwijs beter aan het licht komt. Immers een kind op het primair onderwijs is vaak bang om te laten weten dat het gepest wordt, ook in een anonieme enquête. Pesten is een fenomeen wat voornamelijk onderhuids gaat, buiten het zicht van anderen. Vaak durven slachtoffers het niet naar buiten te brengen omdat zij bang zijn (en gemaakt worden) dat dit het probleem alleen verergert. In het voortgezet onderwijs zijn leerlingen mondiger.

Een andere verklaring zou kunnen zijn dat het probleem alleen maar groeit. Omdat het probleem niet vanaf het begin (op de basisschool) wordt aangepakt krijgt het de kans om verder te groeien.

Pesten is een moeilijk zichtbaar fenomeen, als men niet ziet dat er gepest wordt, dan kijkt men niet goed.

Het is niet voor niets dat directeuren (die op grotere afstand van de kinderen staan) minder pestgedrag zien dan docenten. Ondanks dit feit wordt geconcludeerd dat “scholen die geen maatregelen treffen minder te maken hebben met geweld”. Pesten wordt hier onder geweld gevat, hetgeen dus zou betekenen dat als het pesten niet gezien wordt er dus minder sprake van is.

Een groot aantal scholen heeft ondertussen een pestprotocol. Dit is een schriftelijke afspraak tussen leerling en school dat er niet gepest mag worden, overtredingen gemeld worden enz. Hoewel zulk een protocol een goed begin is, is het verre van afdoende.

Vanwege de slechte zichtbaarheid van pesten is het dan ook niet te verwachten dat de scholen zelf mogen bepalen of ze wel dan niet het probleem aanpakken. Immers, op veel scholen wordt het onvoldoende gezien of onvoldoende serieus genomen. Het is daarom van uiterst belang dat het verplicht wordt maatregelen te nemen, en niet het huidige beleid van deregulering hierop wordt toegepast.

Wat kan de overheid hierin betekenen

De redenen waarom er niet of te weinig wordt ingegrepen bij pesten zijn samen te vatten onder een vijftal redenen:

- De impact en ernst van pesten wordt onderschat
- Men doet of het probleem niet bestaat om zo een probleemloze schijn te wekken
- Als pesten niet gezien wordt gaat men ervan uit dat het er niet is
- Men weet niet (voldoende) hoe het probleem aan te pakken
- Men heeft het te druk, en is reeds overbelast

Elk van deze problemen kan het best vanuit de centrale overheid bestreden worden.

Aan de eerste drie redenen kan door middel van goede niet-vrijblijvende regelgeving een oplossing worden geboden.

De vierde reden is door middel van een goede informatievoorziening gedeeltelijk te verhelpen. Het mogelijk maken van inschakeling van derden moet deze maatregel voltooien.

Aan de laatste reden is het makkelijkst een oplossing te bieden, deze ligt echter ook het gevoeligst vanwege budgettaire redenen. De kostenbesparing die het tijdig aanpakken van het probleem oplevert zou echter meer dan genoeg moeten zijn om deze uitgaven te dekken.

Voorgestelde maatregelen

Hoewel pesten nooit zal kunnen worden uitgebannen is het zaak dit wel binnen de perken te houden.

Pesten is een fenomeen dat structureel en continu moet worden bestreden, eenmalige acties hebben te weinig effect. Ook het feit dat pesten slecht zichtbaar is, eist dat er continue aandacht aan besteed wordt.

Het devies zou moeten zijn: 'als pesten niet gezien wordt, dan wordt er niet goed gekeken'

De voorgestelde maatregelen kunnen in twee groepen worden onderverdeeld, de absoluut noodzakelijke, en de zeer gewenste. Deze laatste groep kan de noodzakelijke maatregelen goed complementeren.

Noodzakelijk:

- 1) Het wettelijk verplicht stellen van een anti-pestbeleid op scholen. (*bijv. het in "School en Geweld" door Bob van der Meer. ISBN 90-232-3503-7 voorgestelde model*)
- 2) Dit ook jaarlijks controleren op de uitvoering en resultaten daarvan. Een rapportageplicht naar de onderwijsinspectie is hier het aangewezen instrument.
- 3) Het pestprotocol c.q. omgangprotocol. Dit protocol dient wettelijk verplicht gesteld te worden op alle scholen. Te beginnen op de basisscholen. Waarbij het pestprotocol c.q. omgangsprotocol jaarlijks opnieuw opgesteld dient te worden. Dit dient opgenomen worden in het schoolbeleid. Waarna taken en uitvoering geïmplementeerd kunnen worden.
- 4) Preventieve methodes zoals het sociogram-model en focussed interview implementeren en structureel toepassen.
- 5) Een PABO module invoeren waardoor studenten beter in staat zijn de problematiek aan te pakken. (*in 1994 uitgegeven door Katholiek Pedagogisch Centrum*)
- 6) Het organiseren van een landelijke overkoepelende organisatie die samenwerkt met bestaande organisaties op het gebied van preventie en sociale veiligheid op school. Dit kan later uitgebreid worden naar andere gebieden zoals werk, waarbij dan een landelijke beleid gevormd dient te worden. Bovendien zouden er nieuwe methodieken ontwikkeld kunnen worden. Waarbij kwaliteitsbewaking en bevordering zeer wenselijk zal zijn.
- 7) Slachtoffer hulpverlening bieden aan leerlingen die gepest worden. Maar ook het verplichten van daderhulpverlening. Daders van pesten hebben vaak achterliggende problemen, de uitweg die voor de spanning hiervan gevonden wordt is pesten. Zonder de daders te begeleiden zal slachtofferhulp simpelweg het probleem verplaatsen naar een nieuw slachtoffer
- 8) Verplicht eens per jaar een intensieve anti-pestendag op elke school

Wenselijk:

- 1) Het maandelijks een dag van veiligheid op school als thema opnemen in het beleid en de uitvoering daarvan op scholen. Met als doel de leerlingen er van bewust maken dat pesten, bedreiging of fysiek geweld op school en buiten het schoolplein niet getolereerd wordt. En daarmee de pesters niet meer het signaal krijgen dat zij door kunnen gaan met pesten. Hier moeten ook de ouders bij betrokken worden.
- 2) De ouders structureel betrekken omtrent sociale veiligheid op school. Dit kan door middel van bijeenkomsten waarbij sociale veiligheid voorop staat. De frequentie en de duur zouden daarbij met de betrokken partijen besproken kunnen worden.
- 3) Blijvende en structurele uitvoering van de methodieken als zelfweerbaarheids cursussen.
- 4) Het aanstellen van leerling begeleiders op alle scholen. Vanwege noodzakelijk persoonlijk contact één leerling begeleider per 200 leerlingen.. Met als hoofdtaak om de veiligheid op scholen voor alle leerlingen te kunnen waarborgen. Waarbij pesten, fysiek geweld en dreiging de hoogste prioriteit hebben. Dit door middel van verplichte 4-jaarlijkse gesprekken. (het zgn. focused interview) De leerlingbegeleider is naast vertrouwenspersoon voor de leerling ook de spil als het gaat om samenwerkingspartners, zoals leerkrachten, directie school, politie, huisarts, ouders en andere externe organisaties.

Bovengenoemde wenselijke maatregelen moeten worden gezien als een verintensivering van de in 'noodzakelijk 3' genoemde methodes.

- 5) Een uitzondering maatregel op artikel 27 van het WVO toevoegen. Waarbij de daders van systematisch pesten verwijderd kunnen worden van scholen. En waarbij de ouders en niet de scholen zelf, een passende school zullen moeten vinden. Uiteraard is het dan van belang hoe de daders van pesten te herkennen en welke stappen vooraf genomen dienen te worden voordat tot deze stap kan worden overgegaan. Denkend aan daderhulpverlening toegespitst op o.m. het pesten.

Samenvatting & Conclusie

Pesten is een groot probleem, niet alleen voor de betrokkenen maar ook voor de maatschappij in zijn geheel. Als welvarend en ver ontwikkeld land mag Nederland niet langer permitteren dat dit probleem niet voldoende wordt aangepakt. Vanwege de aard van het fenomeen, en de slechte zichtbaarheid hiervan is het van groot belang dat vanuit de centrale overheid een centraal beleid wordt ingevoerd. Lokale schoolbesturen en instanties kunnen de ernst van het probleem vaak niet goed inschatten.

De maatregelen die in dit voorstel aan bod komen zullen de centrale overheid in staat stellen het probleem van pesten goed aan te pakken.